

*dr inż. Marta Kawa*¹

Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości
Uniwersytet Rzeszowski

*dr hab. Wiesława Kuźniar, prof. UR*²

Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości
Uniwersytet Rzeszowski

Spółdzielnie socjalne jako instytucje odpowiedzialności społecznej

WPROWADZENIE

Gospodarka rynkowa w obecnym liberalnym kształcie niesie ze sobą poważne zagrożenia w postaci wykluczenia znacznej części społeczeństwa. Prowadzi do powstania całych rejonów strukturalnego bezrobocia, zaniedbanych gospodarczo i tkwiących w apatii. Powstają rażące nierówności społeczne, które są potencjalnym źródłem napięć i konfliktów [Kubicz, 2010, s. 155].

Spółdzielnia socjalna jest jedną z form przedsiębiorstwa społecznego, w którym prowadzona działalność gospodarcza służy umocnieniu i rozwojowi kapitału ludzkiego i społecznego. Rozwój zaś kapitału ludzkiego i kapitału społecznego jest przesłanką osiągnięcia większej skuteczności i efektywności działalności gospodarczej spółdzielni [Prusak, Cohen, 2001, s. 86].

Spółdzielnie swoją działalność opierają na określonych wartościach takich jak: samoodpowiedzialność, demokracja, równość, sprawiedliwość i solidarność. Ponadto dla spółdzielni ważne jest przestrzeganie wartości etycznych, do których zalicza się uczciwość, otwartość, odpowiedzialność społeczna oraz troska o innych. Samoodpowiedzialność i odpowiedzialność społeczna to podstawowe wartości spółdzielcze.

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii, Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości, ul. Ćwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów, e-mail: marka@ur.edu.pl

² Adres korespondencyjny: Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii, Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości, ul. Ćwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów, tel. 17 872 16 18, e-mail: wkuźniar@ur.edu.pl

Można wskazać, że spółdzielnia socjalna to innowacyjna inicjatywa, w której odnajdujemy nowe wyzwania i potrzeby stosowania niestandardowych technik i sposobów rozwiązywania problemów społecznych [Mancino, Thomas, 2005, s. 357].

Celem artykułu jest przedstawienie spółdzielni socjalnych jako instytucji ukierunkowanych na upowszechnianie zachowań zorientowanych na samoodpowiedzialność i odpowiedzialność społeczną. Spółdzielnie socjalne są jedną z ważnych form innowacji społecznych.

W artykule wykorzystano metodę analizy literatury przedmiotu odnoszącej się do podjętej tematyki oraz przedstawiono dane dotyczące spółdzielni socjalnych na podstawie Informacji o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2012–2013.

UWARUNKOWANIA PRAWNE FUNKCJONOWANIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH W POLSCE

Spółdzielnie socjalne postrzegane są jako wyodrębnione jednostki gospodarcze posiadające osobowość prawną, prowadząc w sposób trwały w oparciu o osobistą pracę członków określoną działalność dla realizacji celów społecznych na własny rachunek, ryzyko i odpowiedzialność [Duraj, 2012, s. 8].

Spółdzielnie socjalne są innowacyjną formą aktywizacji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Odgrywają istotną rolę w polityce rynku pracy i systemu zabezpieczenia społecznego.

Po raz pierwszy regulacje związane z reintegracją społeczną i wykluczeniem pojawiają się w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2011 r., nr 43, poz. 225 i nr 205, poz. 1211), która zdefiniowała pojęcie zatrudnienia socjalnego, jako formy uczestnictwa w centrach integracji społecznej i klubach integracji społecznej oraz możliwość aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez założenie spółdzielni.

Określenie spółdzielnia socjalna po raz pierwszy pojawiło się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2013 r., poz. 674 z późn. zm.) [Izdebski, Ołdak, 2013, s. 110]. Natomiast 27 kwietnia 2006 r. uchwalono ustawę o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 r., nr 94, poz. 651 z późn. zm.)

Najważniejsze akty prawne regulujące działalność spółdzielni socjalnych w Polsce to:

- ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2013 r., poz. 1443);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r., nr 127, poz. 721 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2014 r., poz. 1118 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2011 r., nr 43, poz. 225 i nr 205, poz. 1211);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2013 r., poz. 674 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. nr 94, poz. 651 z późn. zm.).

Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków. Spółdzielnie mają zwiększać szanse bezrobotnych, niepełnosprawnych i innych kategorii podlegających marginalizacji, na zatrudnienie, uzyskiwanie dochodu, poprawę swojej sytuacji materialnej i życiowej.

Spółdzielnie socjalne działają na rzecz:

- 1) społecznej reintegracji jej członków – działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu;
- 2) zawodowej reintegracji jej członków – działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy [Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r....]

Reintegracja zawodowa członków spółdzielni przyczynia się do osiągnięcia bądź zaktualizowania kwalifikacji zawodowych członków spółdzielni a w konsekwencji zwiększenia profesjonalizmu, efektywności działania samej spółdzielni [Sobol, 2009, s. 22].

Spółdzielnię socjalną mogą założyć:

- 1) osoby bezrobotne, w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 2) osoby w rozumieniu ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, czyli:
 - osoby bezdomne, które realizują indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
 - osoby uzależnione od alkoholu, które zakończyły program psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
 - osoby uzależnione od narkotyków po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,

- osoby chore psychicznie – w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
 - osoby zwalniane z zakładów karnych, mające trudności w integracji ze środowiskiem,
 - uchodźcy realizujący indywidualny program integracji,
- 3) osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Spółdzielnię socjalną mogą założyć także:

- 1) organizacje pozarządowe,
- 2) jednostki samorządu terytorialnego,
- 3) kościelne osoby prawne [Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r....].

Spółdzielnie socjalne przyczyniają się do tworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy, podtrzymania zanikających zawodów, wbrew pozorom nadal bardzo potrzebnych i eksperymentowania z nowymi często innowacyjnymi zawodami. Włączają na rynek pracy grupy będące w szczególnie trudnej sytuacji.

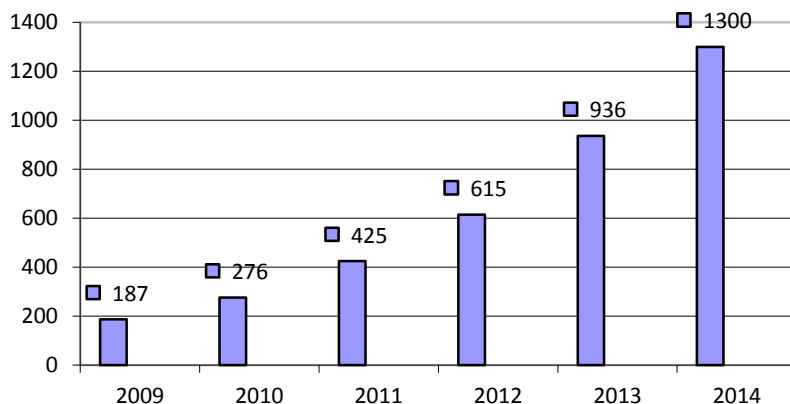
Specyficzny charakter działania spółdzielni socjalnych wynika z tego, że na mocy Ustawy są one kierowane do specyficznej grupy osób, które są określane jako jednostki wykluczone społecznie. Spółdzielnie socjalne podejmują i realizują działania gospodarcze, co umożliwia im również realizację celów społecznych, związanych z reintegracją społeczną i zawodową.

Spółdzielnię socjalną można również traktować jako zorganizowaną działalność prywatną prowadzoną dla dobra publicznego, która jest realizowana według strategii rynkowych, ale której głównym celem nie jest maksymalizacja zysku, lecz osiągnięcie określonych celów ekonomicznych i społecznych oraz która promuje innowacyjne rozwiązania problemów wykluczenia społecznego i bezrobocia [Duraj, 2012, s. 12].

ROZWÓJ SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH W POLSCE

Spółdzielnie socjalne mają na celu reintegrację zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, dlatego stanowią ważny instrument w polityce rynku pracy wielu krajów [Izdebski, Ołdak, 2013, s. 109], nie są jednak w Polsce w pełni wykorzystywane i doceniane.

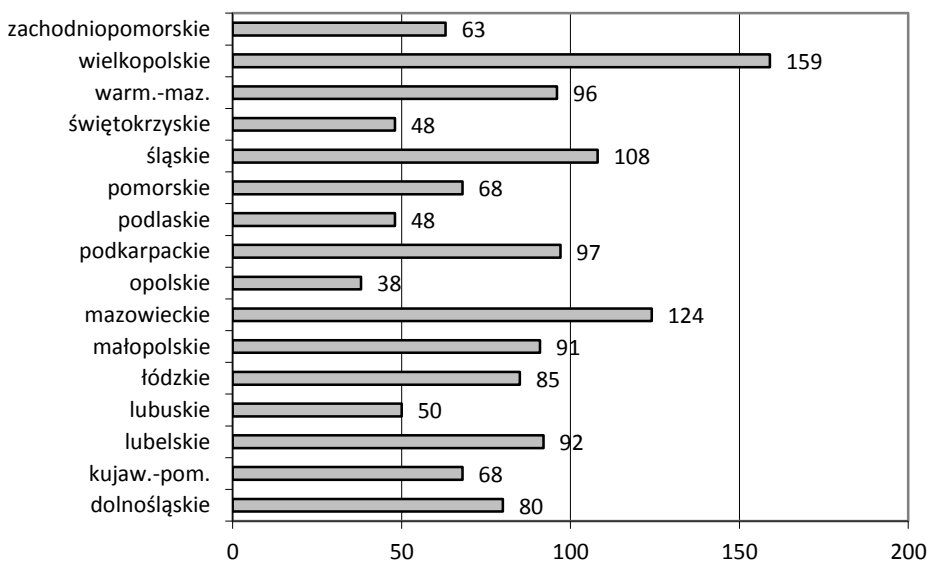
W Polsce można zaobserwować wzrost liczby zarejestrowanych spółdzielni socjalnych. Nie oznacza to jednak, że wszystkie zarejestrowane spółdzielnie działają. W 2009 roku zarejestrowanych było 187 spółdzielni. Natomiast na koniec 2014 roku w rejestrze figurowało już 1300. Liczbę spółdzielni socjalnych w Polsce przedstawiono na rys. 1.



Rys. 1. Liczba spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2009–2014

Źródło: opracowano na podstawie [Informacja..., 2015, s. 29].

Z danych przedstawionych na rys. 1 wynika, że w latach 2009–2014 liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych wzrosła prawie siedmiokrotnie. Trudno jest jednak określić, ile z tych zarejestrowanych spółdzielni w rzeczywistości prowadzi działalność gospodarczą. Liczba spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach jest znacznie zróżnicowana, co przedstawiono na rys. 2.



Rys. 2. Liczba spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach

Źródło: opracowano na podstawie [Katalog..., 2015].

Najwięcej spółdzielni socjalnych zarejestrowanych jest w województwach wielkopolskim, mazowieckim oraz śląskim. Najmniej spółdzielni funkcjonuje w województwie opolskim, gdzie zarejestrowano 38 spółdzielni socjalnych. W ostatnich latach można zaobserwować znaczny wzrost liczby spółdzielni socjalnych, co przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Przyrost spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach w latach 2010–2013

Wyszczególnienie	Liczba ogółem (1.09.2014)	Przyrost spółdzielni w poszczególnych latach			
		2010	2011	2012	2013
Dolnośląskie	80	6	5	23	25
Kujawsko-pomorskie	68	7	6	10	13
Lubelskie	92	5	6	19	11
Lubuskie	50	7	2	6	8
Łódzkie	85	6	13	12	36
Małopolskie	91	6	18	12	18
Mazowieckie	124	12	12	18	30
Opolskie	38	1	5	2	5
Podkarpackie	97	4	6	32	31
Podlaskie	48	4	2	12	12
Pomorskie	68	5	5	3	6
Śląskie	108	12	8	6	18
Świętokrzyskie	48	2	8	7	20
Warmińsko-mazurskie	96	6	7	8	31
Wielkopolskie	159	15	18	16	34
Zachodniopomorskie	63	7	11	4	23

Źródło: opracowano na podstawie [Informacja..., 2012, s. 9; Informacja..., 2015, s. 30].

W 2010 r. oraz 2011 r. liczba spółdzielni socjalnych wzrosła od kilku do kilkunastu w poszczególnych województwach. W 2010 r. i 2011 r. najwyższy wzrost liczby spółdzielni wystąpił w województwie wielkopolskim, mazowieckim. W 2012 roku znaczny wzrost liczby nowych spółdzielni wystąpił w województwie podkarpackim, w którym zarejestrowano najwięcej, bo aż 32 spółdzielnie. Znaczny wzrost liczby spółdzielni można zauważyć w 2013 roku w województwach: łódzkim, mazowieckim, podkarpackim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim – powstało ponad 30 spółdzielni.

Natomiast korzyści związane z działalnością spółdzielni socjalnych to:

- tworzenie nowych miejsc pracy,
- odbudowanie i podtrzymanie zdolności członków do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy;
- realizacja potrzeb społeczności lokalnych poprzez produkcję dóbr i usług skierowanych do ogółu społeczności;

- wzmocnianie więzi międzyludzkich i poczucia uczestnictwa w życiu społecznym;
- aktywizacja lokalnych społeczności w realizacji celów społecznych i gospodarczych [*Informacja...*, 2015, s. 96].

Pomimo znacznego wzrostu spółdzielnie socjalne borykają się z wieloma trudnościami o charakterze wewnętrznym, jak i zewnętrznym.

Problemy, z jakimi spotykają się spółdzielnie socjalne to przede wszystkim:

- brak zrozumienia dla problemów spółdzielczości socjalnej,
- brak zainteresowania ze strony władz lokalnych,
- trudności w pozyskaniu zleceń na rynku komercyjnym lub zadań zleconych przez administrację publiczną,
- skomplikowane rozwiązania prawne utrudniające funkcjonowanie spółdzielni,
- problemy z pozyskiwaniem klientów,
- duża konkurencja na rynku,
- problemy z pozyskaniem środków finansowych [*Informacja...*, 2015, s. 64].

KORZYŚCI, JAKIE ODNOSZĄ WŁADZE ORAZ SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA Z DZIAŁALNOŚCI SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH

Spółdzielnie mogą realizować wiele zadań społecznie pożądanych i użytecznych, które mogą przynosić korzyści dla społeczności, instytucji i członków. Korzyści te przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Korzyści wynikające z realizacji usług społecznych przez spółdzielnie socjalne

Korzyści wynikające z realizacji usług społecznych przez spółdzielnie socjalne		
Dla członków	Dla społeczności lokalnej	Dla otoczenia instytucjonalnego
sens pracy; satysfakcja osobista; rozwój zawodowy; poprawa relacji międzyludzkich.	jakość życia; zadowolenie mieszkańców; kapitał społeczny; więź społeczna; zamożność obywateli; zaspokojenie potrzeb.	skuteczność i efektywność działania; zadowolenie mieszkańców; wzrost prestiżu instytucji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Cibor, 2014, s. 110].

Spółdzielnie socjalne mają możliwość zaspokojenia istotnych potrzeb społeczności lokalnej i przez to mogą świadczyć skuteczną pomoc dla samorządów w wypełnianiu ich zadań ustawowych. Konieczna jest rzeczywista współpraca

jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rynku pracy oraz jednostek pomocy i integracji społecznej [Cibor, 2014, s. 110]. Lokalne instytucje oraz władze samorządowe mogą inicjować i wspierać zakładanie spółdzielni socjalnych, dzięki temu mogą tworzyć miejsca pracy dla osób długotrwale bezrobotnych czy wykluczonych. Wiele instytucji mogłoby zlecać prace, które i tak są do wykonania, w tym szczególnie prace społecznie użyteczne, które mogą być wykonane przez osoby o niskich kwalifikacjach. Do najczęściej wykonywanych prac przez spółdzielnie socjalne można zaliczyć prace remontowo-budowlane, opieka nad terenami zielonymi, segregacja śmieci, ochrona mienia, sprzątanie terenów publicznych, usługi gastronomiczne, catering, opieka nad dziećmi i osobami starszymi. Wszystkie te prace mogą być wykonywane na zlecenie urzędu gminy, ośrodków pomocy społecznej, szkół czy innych instytucji oraz lokalnych firm prywatnych. Ciągłe wzrasta liczba różnorodnych zadań publicznych, które mają realizować władze samorządowe, dlatego we własnym interesie powinny przekazywać część zleceń spółdzielniom socjalnym, czy innym podmiotom ekonomii społecznej, jeśli oczywiście takie istnieją w gminie.

Tego typu rozwiązania należy traktować jako innowacyjne, często inicjatywa musi wychodzić od lokalnych instytucji różnego rodzaju, które poprzez tego typu działania integrują całą społeczność lokalną, a przede wszystkim umożliwiają włączenie w życie społeczne i zawodowe osób pokrzywdzonych, z marginesu społecznego, bezrobotnych i wykluczonych.

Spółdzielnie socjalne umożliwiają lokalny rozwój wykorzystując miejscowe zasoby, w poszanowaniu lokalnych wartości i tradycji oraz środowiska naturalnego.

Potrzebne jest właściwe podejście do ekonomii, gospodarki i społeczeństwa jako całości, gdzie człowiek oraz jakość życia będą brane pod uwagę, a nie wyłącznie maksymalizacja zysku. Duże znaczenie ma wybór nowych technik produkcji, w taki sposób, aby dostosować je do lokalnych społeczności, do ich rozmiarów i potrzeb. Istotne jest dopasowanie technik produkcji do kwalifikacji i zasobów siły roboczej, by praca była dla ludzi, szczególnie tych wykluczonych [Kabcich, 2010, s. 142].

Władze lokalne, jak i cała społeczność powinny zdawać sobie sprawę z wielu problemów, które występują w danym środowisku i które są możliwe do rozwiązania poprzez wykorzystanie między innymi spółdzielni socjalnych. Warto wspierać tego typu inicjatywy, gdyż spółdzielnie socjalne mogą przyczynić się do zmniejszania bezrobocia, wprowadzania osób niepełnosprawnych na rynek pracy, ograniczania ubóstwa, wykluczenia społecznego i uprzedzeń na tle rasowym. Obecnie Europa boryka się z ogromnym problemem, jakim jest napływ uchodźców. Spółdzielnie socjalne mogą być zakładane również przez uchodźców realizujących indywidualny program integracji. Dlatego warto się zastanowić już dzisiaj jak można wykorzystać w przyszłości spółdzielnie socjalne do pracy z migrantami.

Ważne jest kształtowanie świadomości społeczeństwa w zakresie problemów, jakie występują na danym terenie oraz przekazywania wiedzy na temat możliwości ich rozwiązania poprzez wykorzystanie sektora ekonomii społecznej, w tym również spółdzielni socjalnych. Dążąc do rozwoju świadomości społecznej należałoby przede wszystkim promować działalność podmiotów ekonomii społecznej, podkreślając ich znaczenie w takich obszarach jak zatrudnienie, innowacje społeczne i rozwój lokalny [Niemkiewicz, 2010, s. 115].

We Włoszech spółdzielnie społeczne mają bardzo ważny wkład w zakresie innowacji usług społecznych, poprzez nowe sposoby zwalczania wykluczenia społecznego. Spółdzielnie społeczne zwiększyły efektywność usług świadczonych na rzecz władz publicznych. Większa elastyczność oraz bardziej racjonalne użycie zasobów przyczyniło się do większej efektywności działania spółdzielni. Wykorzystując taką samą kwotę publicznych pieniędzy można było świadczyć usługi dla większej liczby osób [Borzaga, Santuari, 2005, s. 36].

Z badań prowadzonych w subregionie ostrołęckim wynika, że działania społeczne wpływają na ogólny rozwój miejscowości oraz społeczności lokalnej, zapewniając wiele korzyści, między innymi:

- opłacalność dla instytucji publicznych, samorządu poprzez dobry PR,
- opłacalność dla instytucji publicznych, samorządu jako narzędzie mobilizowania ludzi i komunikacji z mieszkańcami,
- korzyści dla całej społeczności wpływające na zmianę mentalności i budowanie pozytywnych relacji i więzi społecznych,
- korzyści dla całej społeczności w zakresie bezpieczeństwa oraz tworzenia rynku dostępnych i potrzebnych usług społecznych,
- korzyści dla całej społeczności poprzez dobry przykład, co pobudza innych do działania [Dudkiewicz M. i M., 2014, s. 36–38].

Korzyści, jakie odnoszą władze lokalne oraz społeczność mogą mieć wymiar zarówno materialny, jak i społeczny, wpływając na relacje międzyludzkie, poziom życia, rozwój danej miejscowości.

PODSUMOWANIE

Spółdzielnie socjalne działają na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji jej członków. W Polsce można zaobserwować wzrost liczby spółdzielni od 2009 roku, kiedy nastąpiła nowelizacja ustawy o spółdzielniach socjalnych. W latach 2009–2014 liczba spółdzielni wzrosła siedmiokrotnie. W 2009 roku zarejestrowanych było 187 spółdzielni, natomiast na koniec 2014 zarejestrowanych było ponad 1300. Prowadząc działalność gospodarczą spółdzielnie borykają się z wieloma problemami szczególnie brakiem zrozumienia istoty i roli spółdzielni socjalnych, brakiem zainteresowania ze strony władz lokalnych oraz otoczenia insty-

tuczonalnego. Ponadto mają trudności z pozyskaniem zadań zleconych przez administrację publiczną. Spółdzielnie mogą realizować wiele zadań społecznie użytecznych, które przynoszą korzyści dla członków, społeczności oraz władz lokalnych. Najważniejsze korzyści to tworzenie miejsc pracy, wzmacnianie więzi międzyludzkich i aktywizacja społeczności lokalnych w realizacji celów społecznych i gospodarczych. Mogą wykonywać wiele różnych zadań na zlecenie na przykład urzędu gminy, ośrodków pomocy społecznej, szkół, szpitali. Ważne jest, aby wspierać tego typu inicjatywy poprzez zlecenie części zadań publicznych właśnie spółdzielniom socjalnym. Dzięki tej współpracy korzyści osiągną wszystkie osoby bezrobotne, wykluczone, cała społeczność lokalna oraz gmina.

BIBLIOGRAFIA

- Cibor K. (red.), 2014, *Nowy standard działania w zakresie współpracy międzyinstytucjonalnej przy wykorzystaniu narzędzi ekonomii społecznej*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych (www.fise.org.pl), Warszawa.
- Borzaga C., Santuari A., 2005, *Przedsiębiorstwa społeczne we Włoszech. Doświadczenia spółdzielni społecznych*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Warszawa (www.gospodarkaspoleczna.pl).
- Dudkiewicz M., Dudkiewicz M., 2014, *Otoczenie spółdzielni socjalnych w subregionie ostrołęckim*, Raport końcowy, Fundacja Fundusz Współpracy, Warszawa.
- Duraj J., 2012, *Przesłanki powstania spółdzielni socjalnych w Polsce i zróżnicowanie przedmiotu ich działania*, Acta Universitatis Lodzianae, „Folia Oeconomica” nr 272.
- Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010-2011*, Warszawa 2012, www.pozytek.gov.pl.
- Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2012-2013*, Warszawa 2015, www.pozytek.gov.pl.
- Izdebski A., Ołdak M., 2013, *Spółdzielczość socjalna w Polsce w świetle wyników badania „Monitoring spółdzielni socjalnych 2010”*, „Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje” nr 20(1)/2013, Kwartalnik Komitetu Nauk o Pracy i Polityce Społecznej Polskiej Akademii Nauk Instytutu Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kabicz J., 2010, *Przedsiębiorczość społeczna szansą dla rejonów masowego bezrobocia* [w:] *Przedsiębiorstwa ekonomii społecznej – czynniki sukcesu*, red. T. Ochowski, Wydawca Fundacja Archidiecezji Warszawskiej Pomocy Bezrobotnym i Biednym NADZIEJA, Warszawa.
- Katalog spółdzielni socjalnych* (www.ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/).
- Mancino A., Thomas A., 2005, *An Italian Pattern of Social Enterprise The Social Cooperative*, “Nonprofit Management & Leadership”, Spring, Vol. 15, No. 3, <http://dx.doi.org/10.1002/nml.73>

- Niemkiewicz M., 2010, *Z ziemi włoskiej, szwedzkiej, niemieckiej do Polski. O europejskich dobrych praktykach w sektorze ekonomii społecznej* [w:] *Przedsiębiorstwa ekonomii społecznej – czynniki sukcesu*, red. T. Ochowski, Wydawca Fundacja Archidiecezji Warszawskiej Pomocy Bezrobotnym i Biednym NADZIEJA, Warszawa.
- Prusak L., Cohen D., 2001, *How to Invest In Social Capital*, “Harvard Business Review”, June.
- Sobol A., 2009, *Społeczne aspekty działalności spółdzielni socjalnych*, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 r., nr 94, poz. 651).

Streszczenie

W artykule przedstawiono rolę spółdzielni socjalnych jako instytucji ukierunkowanych na upowszechnianie zachowań kształtujących samoopowiedzialność, które w swojej działalności kierują się takimi wartościami jak uczciwość, odpowiedzialność społeczna oraz troska o innych, szczególnie wykluczonych. Spółdzielnie socjalne to innowacyjna forma niestandardowych sposobów rozwiązywania problemów społecznych. W Polsce spółdzielnie działają w oparciu o ustawę z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych. Spółdzielnie są kierowane do specjalnej grupy osób, mogą ją założyć między innymi osoby bezrobotne, niepełnosprawne, osoby bezdomne, uzależnione od alkoholu, narkotyków, chore psychicznie, uchodźcy oraz organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego. Spółdzielnie socjalne mają na celu prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków. Ponieważ wzrasta różnorodność zadań publicznych, które mają być realizowane przez władze samorządowe, to ważne jest, aby gminy angażowały do wykonywania tych zadań, właśnie spółdzielnie socjalne, które często w sposób bardziej efektywny wykonują zadania zlecone. Tego typu rozwiązania sprawdzają się od wielu lat na przykład we Włoszech. Często inicjatywa musi wychodzić od lokalnych instytucji, które poprzez takie działania integrują całą społeczność lokalną, a dzięki temu umożliwiają włączenie w życie społeczne i zawodowe osób bezrobotnych i wykluczonych. Dlatego konieczna jest rzeczywista współpraca jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rynku pracy oraz innych organizacji w zakresie tworzenia warunków do zakładania spółdzielni socjalnych, które realizują wiele ważnych zadań przede wszystkim wpływają na ograniczanie bezrobocia, szczególnie wśród osób, które mają największe trudności na rynku pracy.

Słowa kluczowe: spółdzielnie socjalne, wykluczenie, odpowiedzialność, integracja społeczna

Social Cooperatives as Institutions of Social Responsibility

Summary

In the paper presented the role of cooperatives as an institution aimed at promoting behaviors that shape the same responsibility, that its activities are guided by such values as honesty, social responsibility and concern for others, especially the excluded. Social cooperatives is an innovative form of non-standard ways to solve social problems. In Poland, cooperatives operate in accordance with the Act of 27 April 2006 on social cooperatives. Co-operatives are directed to a special group of people, they can put it on, inter alia, the unemployed, the disabled, the homeless, addicted to alcohol, drugs, mentally ill, refugees and non-governmental organizations, local government units.

Social cooperatives are aimed at performing joint enterprise based on personal work of members. Because it increases the diversity of public tasks that are to be implemented by local authorities, it is important to municipalities engaged to perform these tasks just social cooperatives, which are often more effectively perform the tasks assigned. Such solutions suited for many years, for example in Italy. Frequently, the initiative must come from local institutions that through such activities integrate the entire local community, and thus allow the inclusion of social and professional life of the unemployed and the excluded. It is therefore necessary effective cooperation of local government units, labor market institutions and other organizations in creating conditions for the establishment of social cooperatives that perform many important tasks primarily affect the reduction of unemployment, especially among people who have the greatest difficulties in the labor market.

Keywords: social cooperatives, exclusion, responsibility, social integration

JEL: M14